

PER UNA MACROÈTICA DE LA CORRESPONSABILITAT. (Un estudi sobre la filosofia pràctica de K.O. Apel)
Beca de la Fundació Jaume Bofill

“La tesi defensa, a partir d’allò que Apel proposa com a aplicació històrica d’una moral universal, que cal un exercici hermenèutic que permeti la reconstrucció normativa de les diverses tradicions morals. D’aquesta manera el diàleg moral no depèn únicament de la seva extensió en l’espai sinó també en el temps. Aquesta ha de ser la perspectiva d’una veritable ètica de la corresponsabilitat que vulgui ser respectuosa amb la diversitat cultural”

L’AUTOR

JOAN-CARLES ELVIRA HUSÉ. Doctor en Filosofia per la Universitat de Barcelona.

El nostre estudi gira entorn del problema de l’aplicació històrica de l’*ètica discursiva* en la versió del filòsof alemany Karl Otto Apel (Düsseldorf, 1922), que estudia aquesta qüestió des de la perspectiva d’una reconstrucció de l’evolució de la cultura humana orientada sota el criteri (o idea regulativa) del possible progrés (o retrocés) moral.

La proposta eticodiscursiva defineix les regles del que seria la determinació *justa* de normes en el si d’una comunitat de comunicació (o de diàleg), en la qual els participants -els presumibles afectats per l’aplicació de les normes, o els seus legítims representants- establirien les condicions de consensuabilitat de les normes de manera lliure, no imposada. Apel entén que aquesta proposta d’*ètica mínima* és aplicable a escala planetària (“macroètica”), essent aleshores especialment rellevant per a una solució consensuada dels problemes econòmics, ecològics i interculturals que avui en dia, com a espècie humana, tenim plantejats, i que segons l’autor -opinió que compartim- només poden ser convenientment

abordats des de l’universalisme moral. La dificultat consisteix aleshores a justificar aquest posicionament filosòfic sense caure en plantejaments de tipus etnocèntric.

La tesi que hem volgut defensar, a partir d’allò que Apel ha anomenat *Part B* de l’ètica (la part que tracta de l’aplicació *històrica* d’una moral d’abast universal), afirma que tota reproducció de l’acord sobre normes en el si d’una comunitat de comunicació (tasca sobre la qual reflexiona la *Part A* de l’ètica, que tracta sobre qüestions de fonamentació moral) pressuposa un exercici hermenèutic complementari pel que fa a la reconstrucció *normativa* de les tradicions morals a què pertanyen els participants en els discursos sobre fonamentació de normes. D’aquesta manera el diàleg moral no depèn únicament de la seva extensió en l’espai (diàleg entre els afectats) sinó també en el temps (diàleg entre tradicions morals *igualmente* afectades). Aquesta ha de ser la perspectiva més desenvolupada d’una veritable ètica de la corresponsabilitat (que vol ser respectuosa amb la diversitat cultural).

El primer capítol del nostre treball introdueix la comunitat de comunicació com a nova instància de mediació entre teoria i praxis, bo i elaborant un nou model de racionalitat (la "racionalitat comunicativa") a partir de l'especificitat del *logos* inserit en el llenguatge humà; model que té pretensió de validesa intersubjectiva, és a dir, *transcultural*. Es tracta d'una instància del tot necessària per a fer front tant al reduccionisme científicista com a l'irracionalisme relativista. El segon capítol presenta la proposta moral d'Apel, tot insistint en la possibilitat de defensar el punt de vista de l'universalisme moral sense excloure'n una comprensió en termes d'*ètica de la responsabilitat* (en el sentit de Max Weber). El tercer capítol aborda els principis metodològics susceptibles de fonamentar una *hermenèutica normativa*, condició per a una reconstrucció històrica de les tradicions morals i per a l'establiment dels criteris de la seva possible *autocorrecció*. Des d'aquest punt de vista metodològic -que advoca per una desitjable cooperació interdisciplinària entre filosofia i ciències humanes, més en concret, entre ètica i

ciències socials i de la història- seria possible la comprensió i la reconstrucció racional dels processos culturals com a processos col·lectius d'aprenentatge (des de la idea regulativa de progrés moral). Finalment, el capítol quart considera, en la línia d'una teoria filogenètica del desenvolupament moral basada en l'obra de Lawrence Kohlberg, els riscos que acompanyen qualsevol trànsit històric vers una moral universalista, en el sentit de la "crisi d'adolescència" que resulta d'un qüestionament de la tradició. Com a conclusió la tesi defensa que la mediació crítica entre ètica i hermenèutica normativa en el si d'una comunitat de comunicació (en la perspectiva d'una apropiació *crítica* de la tradició; en el *nostre* àmbit cultural: de la tradició espiritual d'Europa) constitueix el marc més idoni per a l'aplicació històrica d'una macroètica de la corresponsabilitat; és a dir: com a marc més escaient per un tractament *dialògic* del problemes morals que la humanitat té plantejats a les darreries del segon mil·lenni.

ÍNDIX

PRIMERA PART

- I. LA PREGUNTA PEL LOGOS: LA COMUNICACIÓ COM A INSTÀNCIA DE MEDIACIÓ ENTRE TEORIA I PRAXIS
- II. LA PROPOSTA ETICODISCURSIVA: FONAMENT PER A UNA RECONSTRUCCIÓ NORMATIVA DE LA HISTÒRIA DE LA CULTURA I DE LA SOCIETAT HUMANES

SEGONA PART

- III. PRINCIPIS METODOLÒGICS PER A UN PROGRAMA DE COOPERACIÓ INTERDISCIPLINÀRIA ENTRE FILOSOFIA I CIÈNCIES HUMANES (EL LLOC DE L'ÈTICA EN LES CIÈNCIES SOCIALS)
- IV. EL PROBLEMA DEL TRÀNSIT HISTÒRIC VERS UNA ÈTICA POSTCONVENCIONAL EN EL CONTEXT D'UNA TEORIA FILOGENÈTICA DEL DESENVOLUPAMENT MORAL

CONCLUSIONS

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

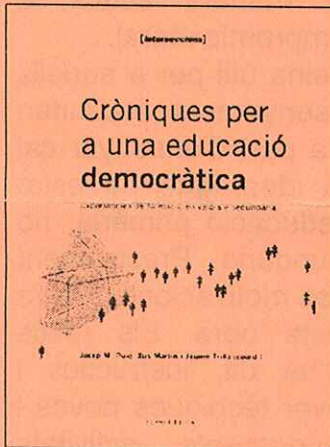
GRUP FUS
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA

octubre

núm. 62

1998

CRÒNIQUES PER A UNA EDUCACIÓ DEMOCRÀTICA.
Experiències d'educació en valors a secundària.

Beca de la Fundació Serveis de Cultura Popular (Grup FUS)

“L'educació en valors no pot ser catalogada com una pràctica social estrictament reproductora a través d'una inculcació unilateral de valors imposant obligatòriament idees i comportaments que defineixin el que ha de ser una vida correcta. L'educació moral cal assumir-la com a lloc de reflexió i transformació personal i col·lectiva, com a lloc d'emancipació”

ELS AUTORS

JOSEP M. PUIG, XUS MARTÍN I JAUME TRILLA (Coord.). Publicat per Eumo Editorial, 1998

El llibre recull quinze experiències realitzades en centres de secundària en relació amb l'educació en valors. Els coordinadors del llibre han tingut cura de recollir experiències que es corresponen amb una àmplia varietat de camps d'aplicació. Una lectura de l'índex d'aquesta obra és el millor exemple de la varietat d'àmbits d'aplicació als quals responen les experiències realitzades, i recollides en aquest volum. Tots els relats de les experiències han estat estructurats en dos grans apartats: el primer, centrat en experiències d'educació en valors a l'entorn del que els autors han anomenat 'clima moral del centre', i el segon, centrat en les experiències portades a terme a partir de diferents àrees curriculars. Aquesta gran diversitat d'àmbits d'aplicació no és una casualitat ni un fet gratuït, ja que els autors parteixen de la convicció que a l'escola els valors es troben a tot arreu. Coherentment amb això, una educació en valors conscient i intencional també ha de fer-se en llocs i en moments molt diversos: en espais acotats i mitjançant activitats específiques, barrejada en el treball curricular de les diverses matèries, en les

formes d'organitzar la vida col·lectiva i el treball de l'aula, en la voluntat de crear un clima determinat. Els valors referenciats en aquests relats es corresponen bàsicament amb els valors socials o cívics, és a dir, aquells que constitueixen el fonament de la vida democràtica. Participació, solidaritat, cooperació, justícia, tolerància, respecte al pluralisme i a la diversitat són alguns dels valors que estan en el centre d'aquestes experiències.

Totes les experiències recollides en el llibre són innovadores i en aquest sentit atípiques. El llibre fuig de presentar de forma descriptiva allò que es fa a les escoles del país i aposta per un material pedagògic, suggerent, que exemplifiqui coses a fer, que doni idees i orienti la pràctica. Les experiències presentades tenen a més la virtut d'haver estat reeixides, que no vol dir més que han assolit allò que es proposaven en un grau força satisfactori. Els mateixos responsables del llibre rebutgen que aquestes experiències puguin ser agafades com a ideals, ja que en matèria d'educació en valors no s'hauria de considerar l'existència de materials ideals o perfectes. Sí que defensen, però, que els relats

recollits poden servir de models ja que tenen una clara vessant instructiva i estimulant.

El llibre respon a la idea que l'educació en valors o l'educació moral no pot ser catalogada com una pràctica social estrictament reproductora a través d'una inculcació unilateral de valors imposant obligatòriament idees i comportaments que defineixin el que ha de ser una vida correcta. Ben al contrari, cal assumir l'educació moral com a lloc de reflexió i transformació personal i col·lectiva, i en definitiva com a lloc d'emancipació. Els autors parteixen de la realitat plural de la nostra societat a l'hora de realitzar una proposta d'educació moral. Per això rebutgen les aportacions dels models clàssics de formació moral basats en l'existència d'uns valors absoluts, els quals són l'objecte que ha de ser transmès a través de pràctiques educatives explícites i insistents amb l'objectiu que siguin valors respectats i assumits per les noves generacions.

Els responsables del llibre aposten per construir un currículum d'educació moral que respongui a l'existència d'una societat democràtica i pluralista, per això opten per models basats en una concepció relativista dels valors. En aquest sentit un valor no pot ser definit de forma absoluta com a bo o dolent, ja

que tot depèn de les circumstàncies, condicions o moments que cadascú consideri. Els autors aposten perquè la metodologia d'aplicació de la via curricular d'educació moral mantingui sempre un caràcter vivencial i actiu, fugint dels estils de treball merament expositius. Defensen la necessitat de potenciar els mètodes basats en l'observació, el diàleg, la controvèrsia, l'intercanvi d'opinions, la crítica, el desenvolupament de la capacitat de posar-se en el lloc dels altres, la presa de consciència o la comprensió crítica: mètodes, en definitiva, que posen en joc de manera activa la sensibilitat, el judici i el compromís moral.

Aquest llibre vol ser una eina útil per a aquells que en el marc de l'ensenyament secundari estiguin convençuts que a part d'ensenyar cal també educar. Aquesta idea, que ha estat sempre força clara en l'educació primària, no ho ha estat en la secundària. Precisament aquest fet va ser una de les motivacions que va portar a l'edició d'aquesta obra. Els relats recollits són, com ja s'ha dit, instructius i estimulants. Inciten a provar tècniques noves i també a conèixer suggerents activitats concretes. En resum, són un bon estímul perquè tothom els adapti a la seva situació particular.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

- I. Punts de vista a l'entorn de l'educació moral

EL CLIMA MORAL DEL CENTRE

- II. Preocupar-se de la socialització. Funció tutorial i pla d'acollida
- III. Les assemblees com a espai de treball en valors
- IV. Intentem coeducar a secundària
- V. L'elaboració del Projecte Educatiu de centre i els valors
- VI. Organització de la setmana de solidaritat
- VII. El treball dels valors a través de l'acció social a l'escola
- VIII. Crònica de l'antiviolència

L'EDUCACIÓ EN VALORS EN DIFERENTS ÀREES CURRICULARS

- IX. Literatura i valors: Antígona
- X. Fem el nostre espai. Plàstica i educació en valors
- XI. Educar per a la mort: educar per a la vida
- XII. L'educació en el camp dels valors científics
- XIII. Filosofia i educació en valors
- XIV. Treballar valors amb els jocs d'ordinador
- XV. Treball en grup i treball cooperatiu en les matemàtiques

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

L'ABSTENCIÓ EN LES ELECCIONS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Beca de la Fundació Jaume Bofill

"Els escenaris on es desenvolupen les eleccions al Parlament de Catalunya conformen un panorama ple d'incomunicacions: ciutadans que no volen escoltar, mitjans de comunicació que no expliquen res i partits polítics incapaços de fer-se sentir. Tot plegat provoca una situació en què es veu una institució desdibuixada, de la qual un determinat tipus de política està absent i per la qual no val la pena molestar-se en anar a votar".

ELS AUTORS

JOAN FONT, JESÚS CONTRERAS I GUILLEM RICO

Les eleccions al Parlament de Catalunya registren taxes d'abstenció particularment altes. En cap cas no s'ha aconseguit que en aquestes eleccions dos de cada tres catalans votessin, i en algun cas no ha faltat gaire perquè la meitat de la població amb dret a vot es quedés a casa. El fet que l'abstenció formi part, d'alguna manera, del nostre paisatge sociopolític fa que qualsevol estudi sobre aquesta qüestió tingui un valor afegit a l'estrictament acadèmic. Tot i la contundència dels percentatges d'abstenció en les eleccions legislatives catalanes, cal advertir que des d'una perspectiva comparada el resultat de participació/abstenció que es produeix en aquest tipus d'elecció no és un fet aïllat o excepcional. L'abstenció, poc o molt, existeix en altres sistemes polítics, però també existeix en altres tipus de convocatòries electorals dins de Catalunya mateix. De fet, més enllà d'altres possibles consideracions, bona part de l'abstenció que es produeix en les eleccions legislatives catalanes cal atribuir-la a l'efecte de les "eleccions de segon ordre". Aquest efecte es dona en totes les eleccions

que no són considerades les més trascendents. La importància d'aquest efecte queda ben visualitzat en el fet que en quasi totes les convocatòries electorals de "segon ordre" realitzades a Catalunya (autonòmiques, locals i europees) han deixat de participar una mitjana d'un milió i mig de ciutadans en referència a les eleccions legislatives espanyoles. De fet la diferència d'abstenció entre les eleccions legislatives catalanes i les eleccions municipals se situa en poc més de 100.000 persones. És a dir, sense negar una singularitat i una especificitat de l'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya, hem d'acceptar com a principal hipòtesi de treball que el factor determinant de l'abstenció és l'impacte desmobilitzador que les eleccions de "segon ordre" tenen sobre la ciutadania. Aquestes xifres són certes, sobretot quan analitzem la totalitat del territori català, però quan analitzem l'àrea metropolitana de Barcelona i més concretament alguns municipis, la desmobilització en les eleccions legislatives catalanes és superior. La importància d'aquest fet va més

enllà de l'estricta anàlisi quantitativa, per a endinsar-se en la consideració que el territori on viu aquesta població que més s'absté configura una realitat social i cultural diferent de la dels estàndards de la resta de la població de Catalunya. L'estudi coordinat per Joan Font i Jesús Contreras posa de manifest que sense negar aquesta especificitat de l'abstencionista autonòmic, en els darrers anys s'ha tendit a reduir l'especificitat sociològica d'aquest abstencionista i a homogeneïtzar-se'n parcialment la composició.

L'estudi esmentat intenta a través d'una metodologia basada en la dinàmica de grups, entendre l'abstenció autonòmica. Això ha estat possible gràcies a les sessions de discussió de tres grups de treball integrats per ciutadans de Santa Coloma de Gramenet, Viladecans i l'Hospitalet, que s'autoidentificaven com a abstencionistes crònics en les eleccions autonòmiques. Les explicacions que van aparèixer en aquestes sessions de treball i que serveixen per entendre aquesta situació, tant es corresponien a motius de la singularitat de les eleccions catalanes com a l'efecte, ja comentat, de les "eleccions de segon ordre". És a dir, un dels arguments principals és que la gent vota menys perquè considera aquestes eleccions menys importants. En aquest sentit hi ha una manca d'al·licients per anar a votar en les eleccions al Parlament de Catalunya, entre altres coses perquè es té la percepció que la Generalitat administra decisions preses a altres llocs. Pel que fa a les explicacions atribuïbles a la singularitat i especificitat de les eleccions catalanes com a factors desmobilitzadors,

podríem apuntar el considerable desconeixement dels líders polítics de l'oposició, i per tant la dificultat de connectar amb la població i de mobilitzar-la que tenen els candidats opositors. Més enllà d'aquesta realitat (que segurament també trobem en eleccions autonòmiques o locals d'altres poblacions) sembla que en el cas de Catalunya també juga un paper destacat la llengua catalana. La llengua catalana, segons Font i Contreras, podria accentuar la tendència d'un sector de la població que no té com a llengua materna la catalana, a desconnectar de la política parlada en català, en alguns casos motivat per un cert rebuig i en altres per una senzilla comoditat. Finalment l'altre gran element característic de l'abstenció en les eleccions catalanes és la incapacitat per a fer visible un projecte alternatiu per part de l'oposició. En aquestes circumstàncies les eleccions es converteixen en un "Barça-Compostel·la" en què tothom dóna per fet que juga un sol equip i on ni tan sols es deixa veure incertesa pel resultat. Aquesta no és solament una situació atribuïble als partits de l'oposició; els mitjans de comunicació tenen una responsabilitat notable en allò sobre què informen i en la forma amb què informen. Finalment, i en la mesura que l'abstenció és el resultat de la interacció entre les predisposicions sociològiques, l'estratègia dels partits i les institucions (inclosos els mitjans de comunicació), en tots ells, i no sols en un d'aquest, hi ha la possibilitat de modificar les pautes d'abstenció.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

L'ABSTENCIÓ DIFERENCIAL: QUÈ ÉS? QUANTA N'HI HA? COM HA EVOLUCIONAT? ON N'HI HA MÉS?

ÉS NORMAL AQUESTA ABSTENCIÓ DIFERENCIAL?

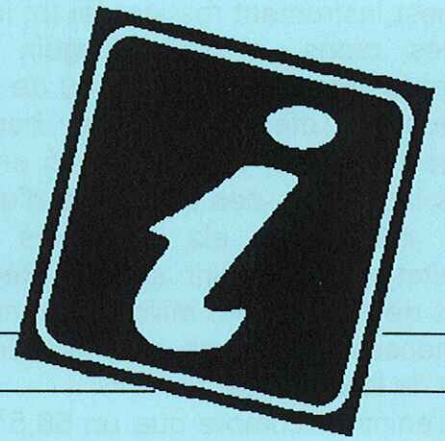
PERFILS SOCIALS DELS ABSTENCIONISTES DE LES ELECCIONS

EL PERQUÈ DE L'ABSTENCIÓ. LES EXPLICACIONS DELS PRACTICANTS

CONCLUSIONS

BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

EFICÀCIA SOCIAL DE LA POLÍTICA D'HABITATGE Beca de la Fundació Jaume Bofill

"Allò que actualment es demanaria a un nou Pla d'habitatge difereix considerablement d'allò que era necessari a principis dels anys 90. La reducció del preu del diner ha conduït a uns tipus hipotecaris molt més baixos als que s'aplicaven l'any 1992. La subsidiació del tipus d'interès, instrument estrella de l'anterior Pla, deixa de tenir un sentit, donada la situació del mercat".

ELS AUTORS

EQUIP EARHA. Joan Costa, Emili Garcia, Josep M. Vilanova, Mercè Carreras, Carme Trilla i Montserrat Pareja

L'objectiu de l'estudi és subministrar informació, instruments i elements de reflexió per incentivar el debat sobre les orientacions de la política d'habitatge en termes d'eficàcia social. Serà, doncs, objectiu primordial d'aquesta política, oferir habitatge a tota persona que ho precisi, suplint les mancances que en aquest sentit es manifestin en el mercat. Una altra qüestió que cal plantejar-se és fins a quin punt la política d'habitatge, més enllà de la mera declaració d'intencions, respon als criteris de solidaritat (mesures redistributives) i ciutadania (universalitat) o bé a objectius d'ordre econòmic (polítiques anticíclics, de reactivació) i de mercat (liberalització del mercat del sòl). El mètode per a respondre a les anteriors qüestions parteix d'una descripció prèvia de la "Situació de l'habitatge a Catalunya a començaments dels anys noranta", per a seguidament analitzar els resultats del Pla de l'Habitatge 1992-1995. Aquests s'analitzen tot establint una triple línia de treball. 1) L'estudi dels col·lectius de persones que s'han beneficiat dels ajuts destinats als habitatges de protecció oficial i preu taxat, i de les que han accedit a un habitatge de promoció pública

directe. La característica dels receptors d'aquests ajuts, constitueixen el primer nivell d'estudi, el qual s'ha realitzat a partir de la base de dades de la Direcció General d'Actuacions Concertades, Arquitectura i Habitatge, analitzant en primer lloc els col·lectius receptors dels ajuts i posteriorment la seva distribució en el territori. 2] La segona línia de treball es dirigeix a reconèixer el paper dels promotors públics i socials en el desenvolupament del Pla de l'Habitatge 1992-1995 mitjançant entrevistes que es complementen amb dades explicatives de les actuacions per ells realitzades. 3] La darrera línia de treball s'ha dirigit a avaluar les necessitats d'habitatge no ateses per qüestions com: a) l'existència d'una insuficient oferta d'habitatges protegits, especialment de lloguer i promoció pública directe b) les mancances del propi Pla de l'Habitatge al no preveure programes específics d'erradicació d'infra-vivenda.

Les conclusions dels autors del treball i que es deriven d'analitzar els objectius que el Pla es proposava, queden recollides en els següents punts: 1) La resposta del Pla per a les famílies amb rendes baixes és limitada al Règim Especial.

Aquest instrument resulta del tot insuficient per varies raons. a) se'ls exigeix aportar una entrada igual al 10% del preu de venda, b) el mercat no ofereix suficients habitatges sota aquest règim c) la comparació entre el barem dels ingressos -des de menys d'un milió fins a 4,3 milions- i els possibles preus dels habitatges a adquirir sota el Règim Especial -des de menys de 5 milions a 9 milions- mostra la necessitat d'un alt grau d'endeutament per part de les famílies.

2) Tenint en compte que un 66,51% dels ajuts han estat concedits a les famílies amb uns ingressos que es troben entre 1 milió i 3 milions de pessetes i, sabent que els ingressos mitjans d'una família a Catalunya són de 2.561.849 ptes., resulta manifest que el Pla ha servit per a ajudar a aquestes famílies que es troben en la "mitjana". És evident que aquells que es troben per sobre, necessiten menys els ajuts però aquells que estan per sota requereixen d'una intervenció molt més orientada a aquest segment.

3) La insuficient aportació del Pla als habitatges de lloguer ha limitat les alternatives per a les famílies amb ingressos baixos.

Pel que fa referència als resultats obtinguts de l'aplicació de l'esmentat Pla, i un cop analitzats la base de dades d'aquells que han sol·licitat acollir-se al Pla, els autors arriben a les següents conclusions: A) El Pla de l'Habitatge

ha esdevingut un instrument adequat per a pal·liar la dificultat a l'accés de la vivenda deguda als alts tipus d'interès hipotecaris que regien el mercat en el moment de començar a funcionar el Pla. B) Els beneficiats pel Règim Especial han estat fonamentalment les parelles joves sense fills amb certa capacitat adquisitiva. Queda fora del sistema un conjunt de població amb dificultats considerables per a satisfer el seu dret a la vivenda: gent gran, aturats majors de 45 anys, famílies nombroses C) Els ajuts a l'accés a l'habitatge s'han dirigit en un 58% als habitatges nous i un 42% als habitatges usats. Es manifesta un clar predomini dels ajuts als habitatges usats a Barcelona que varia de signe quan més s'allunya de la capital i menys dens és l'àmbit D) Si el que es considera és el nombre d'ajuts per mil habitants, s'observa que Barcelona és, de molt, la menys afavorida doncs se situa un 69% per sota de la mitjana de Catalunya. E) No es produeix, doncs, des del Pla, una distribució dels recursos que incideixi en el territori igualant l'oportunitat d'accés a l'habitatge. F) La menor disponibilitat de sòl i de promocions d'habitatges protegits nous en les ciutats per sota la mitjana de Catalunya hauria de veure's compensada per una discriminació positiva, dels habitatges de segona mà, del lloguer social i de la rehabilitació d'habitatges.

ÍNDIX

- 1.- PRESENTACIÓ
- 2.- SITUACIÓ DE L'HABITATGE A CATALUNYA A COMENÇAMENTS DELS ANYS NORANTA
- 3.- ANÀLISI DELS RESULTATS DEL PLA DE L'HABITATGE 1992-1995
- 4.- ANÀLISI DELS RESULTATS DEL PLA DE L'HABITATGE 1992-1995: ANÀLISI TERRITORIAL
- 5.- ACTIVITAT I OPINIONS DELS PROMOTORS PÚBLICS I PROMOTORS SOCIALS DEL SÒL I HABITATGE A CATALUNYA
- 6.- L'HABITATGE "COM A PROBLEMA"
- 7.- LA POLÍTICA D'HABITATGE A EUROPA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

INFORME SOBRE LA BANCA ÈTICA A EUROPA Beca de la Fundació Jaume Bofill

“L’objectiu final dels bancs ètics és doble. A nivell individual, la finalitat dels inversors és mantenir una coherència amb els seus principis ètics. A nivell agregat, és evident que una generalització de la banca ètica podria minvar el flux financer cap a aquelles àrees d’activitat que són considerades èticament reprobables”.

ELS AUTORS

ORIOL ALSINA ESPAÑOL I ROGER SUNYER TATXER.

Avui en dia es constata una àmplia presència social de l’economia: els diaris en parlen sovint i és objecte de constant interès. Però de tant que se’n parla, sovint s’oblida allò que el sentit comú o la saviesa popular sap de sempre, i és que l’objectiu primari de tota activitat econòmica no és altre que la satisfacció de les necessitats de tots els ciutadans. En les dues darreres dècades, però, múltiples iniciatives han fet ressorgir aquest sentit originari de l’economia. El principi fonamental d’aquestes iniciatives és que les tradicionals virtuts són a la vegada rendibles.

Pensar en les finances com en un dels instruments de canvi possibles ha deixat de ser una utopia. Potser ha arribat el moment d’utilitzar l’enorme potencial de les finances de manera positiva, més enllà de simplement qüestionar-les. De fet un dels fonaments de tota inversió ètica és justament evitar caure en la paradoxa de protestar contra determinades situacions injustes a la vegada que els nostres estalvis contribueixen, indirectament, a perpetuar-les. Ja no podem parlar d’una tendència o d’una moda. Estem davant una realitat sòlida que dia a dia demostra amb resultats que és

possible fer transaccions financeres i competir amb altres empreses, seguint una nova lògica. Aquesta lògica està basada en una sèrie de conceptes que, fa uns quants anys, ningú no hauria gosat atribuir al comportament d’una entitat financera. En primer lloc, la creixent responsabilitat sobre els propis estalvis fa que es pugui deixar de cedir-los a ulls clucs a l’entitat encarregada de gestionar-los. La possibilitat d’exercir aquest legítim dret de decidir com han de ser invertits els nostres diners cal que vagi acompanyada de transparència. Donades les regles de confidencialitat que els bancs segueixen aquesta és una qüestió aparentment complexa quan parlem d’institucions bancàries. Experiències com les del *Triodos Bank* mostren, però, l’existència de mecanismes que permeten a les institucions oferir garanties als seus clients sense comprometre la confidencialitat a què estan sotmesos. Aquesta transparència té un valor afegit quan genera un sentiment d’implicació dels clients amb la institució que no solament suposa una democratització efectiva de les empreses, sinó que esdevé una de les claus del bon funcionament financer dels bancs ètics. El fet que les

dues parts que intervenen en la concessió d'un crèdit treballin plegades assegura un ús racional del crèdit i unes taxes de retorn molt més elevades que les dels bancs tradicionals.

A parer dels autors de l'estudi, l'objectiu final dels bancs ètics és doble. A nivell individual, la finalitat dels inversors és mantenir una coherència amb els seus principis ètics. A nivell agregat, és evident que una generalització de la banca ètica podria minvar el flux financer cap a aquelles àrees d'activitat que són considerades èticament reprobables. Perquè això succeeixi cal que els bancs ètics absorbeixin un volum significatiu de l'estalvi total. I és obvi que un camí per a assolir aquesta absorció passa pel fet que les institucions d'inversió ètica ofereixen, a més del seu compromís ètic, una rendibilitat acceptable. La solidesa de bancs com el *Cooperative Bank* fa pensar que l'assoliment d'una bona combinació entre rendibilitat ètica i rendibilitat financera podria acabar essent una de les distincions fonamentals entre les empreses del segle XX i les del segle XXI. La millor prova d'aquest fet és que existeixen certs indicis que la banca tradicional està prenent nota d'algunes de les qüestions plantejades i de les formes d'actuar dels bancs ètics. Certament, existeix el perill d'aprofitar el "discurs de l'ètica" darrere una emmascaradora estratègia de màrqueting, però també és cert que la millor manera d'evitar un mal ús de l'ètica és implicar-s'hi directament.

També és cert que en països com el nostre, on les experiències d'inversió ètica encara estan en una fase embrionària, tot està una mica per fer. En tot cas, alguns elements imprescindibles per a la inversió ètica són: a) **el reconeixement**: sense reconeixement, no hi pot haver durabilitat.

Els poders públics, les associacions, els organismes d'ajuda per a la creació d'empreses han de reconèixer i recolzar la inversió en els seus inicis perquè sigui viable.

b) **el partenariat**: a part del reconeixement i el recolzament dels diferents actors de la societat civil, cal establir *partenariats* concrets amb els actors. Aquests partenariats podran aportar nous elements, un gran suport tècnic, una altra visió estratègica per a la iniciativa.

c) **la recerca d'una escala adequada**: bé que les caixes d'estalvis sempre han iniciat la seva activitat a nivell local, però el seu creixement els ha donat un balanç que els ha permès estendre's i engrandir-se, perdent així la seva especificitat i el seu arrelament regional. Per tal de romandre solidària, la banca ètica s'ha d'arrelar en un context cultural, econòmic i social particular, de manera que així els estalviadors sentin que contribueixen a la millora del seu propi marc de vida.

d) **ser ambiciós**: cal mirar ben amunt, o ben lluny, ser utòpic, innovador, trobar aquell punt d'equilibri, que deia Joan Casals, entre el seny i l'agosament. Els projectes ambiciosos cridaran l'atenció de la societat civil i donaran la credibilitat necessària perquè es puguin posar en marxa.

e) **la diversitat**: calen molts eixos d'intervenció (urbà, rural, associatiu...), però també cal una òptica transversal i integrada que ve donada pel fet de compartir la voluntat, d'intentar fer ressorgir el sentit ètic de l'economia, per exemple.

f) **la mobilització d'actors d'alt nivell**: cal sensibilitzar i mobilitzar actors de tots els àmbits (polítics, econòmics, culturals, religiosos, esportius...).

ÍNDEX

PRESENTACIÓ

- 1.- INTRODUCCIÓ
- 2.- INVERSIONS ÈTIQUES
- 3.- BANCS ÈTICS
- 4.- ALTRES EXPERIÈNCIES D'INVERSIÓ ÈTICA A EUROPA
- 5.- CONCLUSIONS
- 6.- PROPOSTA
- 7.- BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

PUNT A LA

febrer

núm. 66

1999

POLÍTIQUES FAMILIARS A CATALUNYA: UNA PRIMERA APROXIMACIÓ

Beca de la Fundació Jaume Bofill

“Es tracta d'un estudi sobre les polítiques familiars a Catalunya, especialment centrat en les mesures preses pel govern central i pel govern de la Generalitat, aquest darrer a partir del PISF (Pla Integral de Suport a les Famílies), comparant-les amb les polítiques portades a terme pels principals països europeus.”

ELS AUTORS

LLUÍS FLAQUER I CRISTINA BRULLET. Departament de Sociologia de la UAB.

Per política familiar s'entén aquell conjunt de mesures que afecten el nivell de recursos familiars (monetaris, ecològics, culturals i temporals) de les persones en tant que aconsegueixen el seu rol com a membres de la unitat familiar. Aquest estudi és el primer que es fa a Catalunya sobre un tema que està rebent una atenció preferent en diversos països europeus. S'ha centrat gairebé exclusivament en les polítiques familiars del govern central en el territori català o de l'administració de la Generalitat de Catalunya. Un estudi més aprofundit requeriria també d'una anàlisi de les polítiques de suport a les famílies, desplegades per les administracions locals (diputacions i municipis d'una certa dimensió) i de totes les accions i programes a càrrec del voluntariat, del tercer sector i de totes les associacions i entitats que presten serveis a les famílies.

L'estudi es divideix en tres grans apartats: 1) Consideracions teòriques més recents sobre la política familiar a Europa. 2) Marc de les polítiques familiars a Catalunya (evolució sociodemogràfica, legislació, etc.) i 3) Anàlisi del PISF de la Generalitat (Pla Integral de

Suport a les Famílies, 1993) i de l'*Informe de la Subcomisión para analizar la situación actual de la familia en España* presentat al Congrés dels Diputats (1997).

Pel que fa a les polítiques familiars a Catalunya es contemplen aspectes com el pla de suport a les noves famílies, especialment la política d'habitatge, el suport econòmic prestat per l'Estat a les famílies mitjançant mesures directes (prestacions per fills a càrrec) o indirectes (prestacions fiscals) i les mesures de conciliació entre la vida laboral i familiar (facilitats a la maternitat o a la paternitat, etc.). L'estudi afirma que malgrat l'intent i l'esforç de concertació tècnica de les diferents mesures sectorials que suposa l'aprovació del PISF per part de la Generalitat, no sembla que hi hagi un veritable pla director que orienti les diferents mesures vers uns objectius clars. Per altra banda no hi ha hagut un consens bàsic entre les principals forces polítiques sobre la conveniència o l'oportunitat de plantejar aquesta mena de propostes durant els anys posteriors a la transició democràtica. Val a dir, també, que els partits polítics tampoc no foren

esperonats per part de moviments populars o d'associacions de famílies per tal que forcessin la inclusió de noves iniciatives en aquest sentit a l'agenda política.

A Catalunya l'escassa demanda de política familiar, entesa segons els criteris de la majoria

de països europeus, ha tingut com a conseqüència que els esforços fins ara desplegats per les administracions han estat relativament minsos, poc debatuts i políticament poc coordinats.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ
2. QUÈ ÉS LA "POLÍTICA FAMILIAR"?
 - 2.1. Què s'entén per polítiques familiars?
 - 2.2. Les definicions teòriques i operatives de política familiar
 - 2.3. Models i tendències recents de les polítiques familiars a Europa
 - 2.4. Estat i polítiques familiars: els grans debats als anys 1980 i 1990
 - 2.5. Estat, polítiques familiars i opcions normatives: quin model de societat i quin model de família?
3. MARC SOCIODEMOGRÀFIC, POLÍTIC I JURÍDIC DE LES POLÍTIQUES FAMILIARS A CATALUNYA
 - 3.1. Evolució recent de les estructures sociodemogràfiques
 - 3.2. Legislació sobre la família
 - 3.3. Marc competencial de la política familiar
4. LA POLÍTICA FAMILIAR A ESPANYA I CATALUNYA
 - 4.1. Els antecedents de la política familiar a Espanya (1900-1978)
 - 4.2. El buit de la política familiar durant la transició política i el període democràtic (1978-1998)
 - 4.3. El *Pla integral de suport a les famílies* de la Generalitat de Catalunya
 - 4.4. L'*Informe de la Subcomisión para analizar la situación actual de la familia en España y proponer las reformas y medidas que se consideren necesarias*, presentat al Congrés de Diputats del Parlament espanyol (abril de 1997)
5. PLANS DE SUPORT A LA FORMACIÓ DE FAMÍLIES
 - 5.1. Polítiques d'habitatge
6. PROTECCIÓ ECONÒMICA A LES FAMÍLIES
 - 6.1. Transferències monetàries directes
 - 6.2. Transferències indirectes
7. POLÍTIQUES PER LA CONCILIACIÓ DE LA VIDA LABORAL I LA VIDA FAMILIAR
 - 7.1. La creixent participació laboral de les dones a Europa i Catalunya i els canvis en les formes de vida familiar
 - 7.2. Modalitats d'ajustament del treball remunerat i del treball familiar a la Unió Europea
 - 7.3. Les polítiques de conciliació Ocupació-Família: l'estat de la qüestió
 - 7.4. La posició política del govern de la Generalitat al *PISF* i a la *Declaració de les Quatre Regions Agermanades* en relació a les polítiques de conciliació Ocupació-Família a Catalunya
 - 7.5. Mesures per a la conciliació Ocupació-Família proposades al *PISF*
8. CONCLUSIONS
9. BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

11 EXPERIÈNCIES DE SOLIDARITAT

Beca de la Fundació Serveis de Cultura Popular (Grup FUS)

“Estudi sobre el paper actual de les Organitzacions No Governamentals de Desenvolupament (ONGD), bàsicament en les seves activitats de brigades/camps/estades/delegacions de solidaritat amb els països del Tercer Món. Analitza les característiques de les entitats i les motivacions i la sensibilització creixent de la joventut que hi participa.”

L'AUTOR

XAVIER SANTAJULIANA POLO. Llicenciat en sociologia per la Universitat de Barcelona.

Són moltes les entitats que coneixem com a “organitzacions no governamentals” i són molts els àmbits en els quals desenvolupen les seves activitats. Dins la denominació d'ONG trobem organitzacions que desenvolupen les seves activitats en moviments de defensa dels drets humans, de protecció de la infància, de promoció cultural, d'ajut humanitari, a favor de l'ecologia, de la solidaritat internacional, d'assistència social, de recerca i documentació...; tot un ventall que mostra una gran riquesa i diversitat. D'entre tot aquest conjunt d'entitats, aquest treball analitza les dedicades a la cooperació internacional, anomenades també “per al desenvolupament” (ONGD), i vol oferir una aproximació a la voluntat de cooperar amb els països del Tercer Món a través de la participació en aquestes organitzacions.

El treball s'estructura en tres parts. La primera part fa una aproximació al fenomen de les ONGD, de quins tipus n'hi ha, quines són les activitats que realitzen i quins són els models de cooperació que se'n deriven. Fa una síntesi del model general d'organització de les brigades/camps/delegacions de solidaritat i de

com aquest model encaixa amb la voluntat de cooperació. La segona part està dedicada a caracteritzar els participants d'aquestes activitats a partir de dos aspectes: el seu perfil i les motivacions que els van impulsar a voler marxar al Tercer Món per fer-hi una activitat de cooperació. Per a fer això s'aprofiten bàsicament les fitxes d'inscripció a les activitats. La tercera part ofereix un marc d'interpretació a partir de les dades recollides i dels referents teòrics proposats. Aquesta part suggereix una temptativa d'interpretar la interacció entre les ONGD i els participants, així com les seves trajectòries associatives en les diferents ONGD, a més de considerar les legitimacions desenvolupades per aquestes entitats per tal de justificar les seves activitats.

Com a conclusions, el treball assenyala que aquestes entitats creen, transmeten i legitimen tot un seguit d'argumentacions sobre les relacions Nord-Sud, però aquests plantejaments tenen uns processos concrets de construcció relacionats amb les tradicions i els plantejaments propis de cada entitat. Pel que fa a la dimensió de la cooperació, les condicions

estructurals de l'activitat no permeten, moltes vegades, desenvolupar-la en unes mínimes condicions a causa del poc temps de durada i la manca de coneixement del context per part dels participants. Pel que fa a la sensibilització es comprova que l'activitat ha permès desenvolupar una certa sensibilitat envers la seva pròpia societat. Finalment el treball ofereix unes recomanacions en el sentit de la

necessitat d'aprofundir en aquest fenomen de la participació en els moviments a favor de la solidaritat internacional, atesa la importància creixent que aquests moviments tenen avui, i d'atendre els reptes educatius i de sensibilització que les ONGD hauran d'afrontar en el futur si volen millorar la seva tasca.

ÍNDEX

PART I

1. Les organitzacions no governamentals (per al desenvolupament)
Esbós d'una aproximació
2. Anar al Tercer Món, però amb qui?
Les ONG que fan experiències de solidaritat
3. Anar al Tercer Món, però com?
L'espai social de la solidaritat internacional (o les ONG com a agents "constructors" de realitat social)
Diversos camins per a un mateix fi
Un únic model, perspectives diverses
Aprendre, conèixer i compartir: les experiències de solidaritat com a activitat d'educació per al desenvolupament

PART II

1. Anar al Tercer Món, però qui?
Envers una caracterització dels participants en les experiències de solidaritat
Les experiències de solidaritat, un fenomen juvenil?
Envers un perfil dels participants en les brigades/camps/delegacions/estades de solidaritat
2. Anar al Tercer Món, però per què?
Una anàlisi de les motivacions dels participants
L'anàlisi de contingut com a tècnica de recollida de dades

PART III

1. Perspectives diverses, diversos participants: una proposta d'interpretació del fenomen de les brigades/camps/estades/delegacions de solidaritat
El paper de les ONGD en la construcció de la solidaritat internacional
La significació de l'activitat: ajudar a conèixer o el dilema entre cooperació i sensibilització
L'adequació entre participants i les ONGD

CONCLUSIONS

REPTES DE FUTUR

APÈNDIX:

Les ONGD catalanes que organitzen les experiències de solidaritat
L'associació catalana de brigadistes de Nicaragua (ACBN)
L'associació catalana per la Pau (ACP)
L'associació catalana de Cooperació Internacional (Cooperació)
L'associació entrepobles, USTEC-STES i el Comitè Català amb Colòmbia
Proide (Promoció i Desenvolupament)
El Servei Civil Internacional (SCI)
El Servei Tercer Món (SETEM)

BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

ELECCIONS I COMPORTAMENT ELECTORAL A CATALUNYA 1989-1996

Beca de la Fundació Jaume Bofill

“El treball analitza els processos i el comportament electorals que s'han produït a Catalunya des de 1989 fins a 1996. El llibre va acompanyat d'un CD-rom on s'inclouen els resultats analitzats i on es disposa d'una àmplia presència de mapes, seguint la tradició de la cartografia electoral present en altres volums de la col·lecció 'Comportament Electoral'”

ELS AUTORS

FRANCESC PALLARÉS (Ed.), RAMON M. CANALS, ALÍCIA CODURAS, JOAN FONT, JAUME MAGRE, CARME RODRÍGUEZ I JOSEP M. VALLÈS.

El treball, coordinat pel professor Francesc Pallarés, analitza en els diversos capítols els processos i el comportament electorals que s'han produït a Catalunya des de 1989 fins a 1996. El primer capítol, realitzat per Josep Mª Vallès i Josep Soler, serveix per a centrar de manera sintètica i estructurada els trets principals de la vida política i electoral d'aquell període. La presentació d'aquesta àmplia informació es fa mitjançant cròniques de totes i cadascuna de les convocatòries electorals, recollint els aspectes més destacats del context polític de l'elecció, els temes més rellevants del període polític, així com els plantejaments electorals formulats per les diferents forces polítiques. En aquest primer capítol es fa una menció específica dels resultats electorals de cada una de les convocatòries. La lectura d'aquest primer capítol permet que el lector se situï en l'entorn de cada elecció, cosa que facilita posteriorment la lectura dels capítols següents.

El capítol segon ressegueix sistemàticament les diverses opcions electorals i la seva implantació. Per a això els autors elaboren un

esquema per cada opció política, el qual s'inicia amb una evolució general de la formació al llarg del període, continua amb l'anàlisi d'implantació territorial i culmina amb l'estudi de la base social de l'electorat de cada opció i el seu perfil actitudinal. Els nivells de participació i abstenció produïts al llarg del període són tractats en aquest capítol seguint el mateix esquema.

El capítol tercer se centra en la ciutat de Barcelona i analitza el comportament que la ciutat en general i els seus districtes en particular han tingut des de 1989 fins a 1996. L'anàlisi dels districtes permet, precisament, establir la tipologia dels districtes d'acord amb el comportament electoral manifestat.

El llibre clou amb un quart capítol dedicat a analitzar el comportament electoral dels catalans. És a dir, el centre d'atenció de l'estudi es desplaça des de les formacions polítiques i el territori (capítols II i III) a l'individu. La base d'aquest capítol són les dades obtingudes a partir d'estudis demoscòpics preelectorals i postelectorals. A través de les diverses enquestes es fa un repàs dels principals factors

explicatius del vot, com ara els sociològics, els d'identificació o els conjunturals, per a poder construir un model agregat d'explicació del comportament electoral. El llibre inclou un apartat d'annexos on es recullen les taules globals de les diverses eleccions amb el resultat que cada opció ha obtingut. La informació permet resseguir fins al nivell comarcal.

El llibre va acompanyat d'un CD-rom on s'inclouen tots els resultats analitzats i on es disposa d'una àmplia presència de mapes

seguint la tradició de la cartografia electoral present en altres volums de la col·lecció 'Comportament Electoral'. Precisament, aquest llibre és el darrer editat per la Fundació Jaume Bofill dins aquesta col·lecció. En el futur el suport des de les nostres Fundacions a la difusió de treballs de sociologia electoral es realitzarà mitjançant suport digital.

ÍNDEX

- I. LA VIDA ELECTORAL A CATALUNYA: LES ELECCIONS ENTRE 1989 I 1996, per Josep M. Vallès i Josep Soler
 1. Introducció
 2. Les eleccions al Parlament Europeu del 15 de juny de 1989
 3. Les eleccions generals del 29 d'octubre de 1989
 4. Les eleccions locals del 26 de maig de 1991
 5. Les eleccions al Parlament de Catalunya del 15 de març de 1992
 6. Les eleccions generals del 6 de juny de 1993
 7. Les eleccions al Parlament Europeu del 12 de juny de 1994
 8. Les eleccions locals del 18 de maig de 1995
 9. Les eleccions autonòmiques del 19 de novembre de 1995
 10. Les eleccions generals del 13 de març de 1996
- II. LA IMPLANTACIÓ DE LES OPCIONS DE COMPORTAMENT I LA SEVA EVOLUCIÓ, per Francesc Pallarés, Joan Font, Ramon Canals i Jaume Magre
 1. Aspectes generals
 2. Participació/abstenció
 3. Partit Popular (PP)
 4. Convergència i Unió (CiU)
 5. Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)
 6. Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)
 7. Iniciativa per Catalunya (IC)
- III. L'EVOLUCIÓ ELECTORAL A LA CIUTAT DE BARCELONA, per Aícia Coduras i Carme Rodríguez
 1. Alguns aspectes sociodemogràfics de Barcelona-ciutat
 2. Anàlisi dels resultats electorals
- IV. EL COMPORTAMENT ELECTORAL DELS CATALANS: FACTORS I PAUTES, per Joan Font, Francesc Pallarés i Joan Serra
 1. Introducció
 2. Els grans factors explicatius del vot
 3. Per què no guanyen sempre els mateixos?
 4. Conclusions

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

GRUP FUS
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA

maig

núm. 69

1999

LES DESIGUALTATS SOCIALS A CATALUNYA

Fundació Jaume Bofill. Col·lecció *Polítiques* núm. 24

“Aquest llibre esdevé una eina indispensable per a totes aquelles persones que, pel seu treball en l'administració, la seva responsabilitat com a treballador social o la seva funció investigadora o docent, necessiten o desitgen conèixer anàlisis rigoroses sobre l'impacte de diverses polítiques socials en els processos de desigualtat social a Catalunya.”

ELS AUTORS

V.NAVARRO, J.M.TERRICABRAS, J.M.ESQUIROL, A.PUYOL, L.FLAQUER, C.BRULLET, E.TEJERO, L.TORREBABELLA, M.BALAGUER, M.MASATS, M.MERCADER, P.DELICADO, P.ADELANTADO, R.MUR, B.BAQUER, C.TRILLA, M.PAREJA, E.GARCIA, J.M.VILANOVA, J.COSTA I M.CARRERAS.

El 17 i 18 de desembre de l'any passat es va celebrar a Barcelona, convocat per la Fundació Jaume Bofill, el “1r Simposi sobre les desigualtats socials a Catalunya”. El simposi va servir per a presentar un seguit de recerques sobre les principals polítiques socials a Catalunya i el seu impacte sobre la població, que havien estat encarregades per la mateixa Fundació Jaume Bofill a diversos investigadors en el marc dels programes destinats a l'estudi de les desigualtats. El llibre que ara us presentem recull íntegrament totes les investigacions realitzades i també diverses ponències que van aprofitar aquest Simposi per a ser presentades. Els treballs recollits en aquest llibre de més de 500 pàgines ofereixen una visió de conjunt sobre l'impacte social de les principals polítiques de benestar a Catalunya. Això el converteix en una obra de referència per a totes aquelles persones interessades en la investigació o simplement en el coneixement de la nostra societat.

El llibre està organitzat en quatre grans apartats. En el primer es presenten les reflexions fetes des de la filosofia, i més concretament la filosofia política, a l'entorn de conceptes com la igualtat, la solidaritat i l'equitat. Les aportacions de Josep Mª Terricabras, Josep Mª Esquirol i Àngel Puyol posen negre sobre blanc en el sempre apassionant debat sobre les idees en aquest tombant de segle. Especialment punyent és l'aportació de Josep Mª Terricabras sobre la idea d'igualtat, on amb un esperit crític però a la vegada constructiu va dibuixant tot un seguit de conceptes clau que es mouen al voltant de la idea d'igualtat, i que sovint apareixen confusos en el debat públic. El segon capítol està dedicat íntegrament a les polítiques familiars. L'aportació feta per Lluís Flaquer i Cristina Brullet és, de fet, la radiografia més extensa que fins ara s'havia fet mai en l'estudi de la política familiar a Catalunya, i per extensió a Espanya, esdevenint un material indispensable per a conèixer

l'autèntic estat de la qüestió de les polítiques familiars i les seves conseqüències. Aquest treball ofereix una comparació amb altres països del nostre entorn que posa en evidència els forts dèficits que pateix la nostra societat en el camp de les polítiques familiars. El tercer capítol està dedicat íntegrament a un dels grans temes en els estudis clàssics dels estats del benestar: la distribució de la renda. Destaca en aquest capítol l'aportació realitzada per la sociòloga Marta Masats que posa al descobert l'evolució en la distribució de la renda en bona part de la dècada dels noranta. És especialment visible l'impacte negatiu que la recessió econòmica de la meitat dels noranta va provocar en aquesta distribució, fent augmentar les desigualtats ja existents. El treball de l'economista Magda Mercader posa l'accent en l'estudi de la pobresa a Catalunya i de la seva dimensió econòmica, un factor que no sempre és recollit en els treballs comparatius que es realitzen. La realitat de la pobresa a Catalunya és un fet que no es pot passar per alt en cap debat sobre la situació de la distribució de la renda en unitats superiors, com per exemple

Espanya, ja que si en termes absoluts Catalunya es troba en un nivell de renda superior a la mitjana espanyola, això no pot fer oblidar la realitat interior del nostre país i la situació de pobresa (absoluta i relativa) a què sectors de la societat catalana es veuen abocats. El llibre es clou amb l'apartat realitzat per l'equip EARHA dedicat a la política d'habitatge i a la seva eficàcia social. L'estudi aporta dades sobre els demandants i els beneficiaris del Pla de l'habitatge 1992-1995. Les conclusions posen de manifest que, malgrat l'esforç realitzat, els sectors més necessitats, els de rendes més baixes de la població, no han gaudit dels beneficis d'aquesta política, essent les classes mitjanes aquelles que amb més proporció s'han pogut acollir a l'esmentat Pla.

En resum, aquest llibre esdevindrà ràpidament una referència imprescindible en l'estudi de les desigualtats a Catalunya; la voluntat és que en els propers anys, l'esforç realitzat tingui continuïtat i es vagi renovant amb noves investigacions i publicacions.

ÍNDIX

PRESENTACIÓ. JORDI SÀNCHEZ

CONFERÈNCIA INAUGURAL. VICENÇ NAVARRO. L'oblit dels problemes de la quotidianitat: les desigualtats socials a Catalunya

I. REFLEXIONS A L'ENTORN DE LA SOLIDARITAT, LA IGUALTAT I L'EQUITAT

JOSEP M. TERRICABRAS. La igualtat al llindar del segle
JOSEP M. ESQUIROL. La solidaritat com a principi polític
ÀNGEL PUYOL. Equitat i atenció sanitària

II. FAMÍLIA I ESTAT DEL BENESTAR

LLUÍS FLAQUER i CRISTINA BRULLET. La política familiar a Catalunya; una primera aproximació

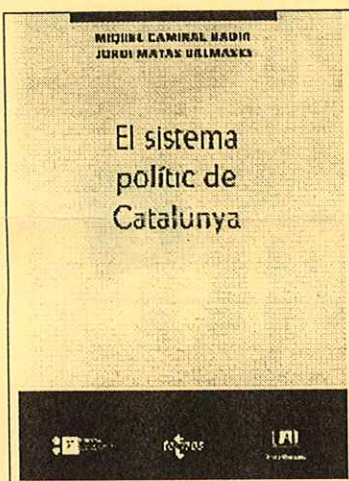
III. RENDA I POBRESA

MARTA MASATS. La distribució de la renda a la dècada dels 90
MAGDA MERCADER i PEDRO DELICADO. La dimensió econòmica de la pobresa a Catalunya, 1973-1990
PEP ADELANTADO. Informe sobre el desenvolupament i aplicació del PIRMI (1990-96)
ROSA MUR. Política de rendes mínimes. Barcelona i altres ciutats europees.

IV. POLÍTICA D'HABITATGE

BERTA BAQUER: El col·lectiu dels sense sostre a Barcelona: algunes possibles respostes
EQUIP EARHA. L'eficàcia social de la política d'habitatge a Catalunya.

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

EL SISTEMA POLÍTIC DE CATALUNYA Beca de la Fundació Jaume Bofill

“Es tracta d’un manual, destinat bàsicament als estudiants universitaris però també interessant per a agents socials i polítics o per a la ciutadania en general, sobre el sistema polític de Catalunya que vol omplir el buit existent amb un text general, i alhora introductori, sobre la política i el govern a Catalunya.”

ELS AUTORS

MIQUEL CAMINAL I JORDI MATAS (Editors). Editorial Tecnos, Edicions de la UB i Publicacions de la UAB.

Després de vint anys de l’aprovació de la Constitució Espanyola (1978) i de l’Estatut d’Autonomia de Catalunya (1979) calia un manual universitari sobre el sistema polític de Catalunya que recollís sintèticament la trama institucional que articula i governa el nostre país. Aquest treball té aquesta intenció i, tal com el lector podrà comprovar en l’índex, va desenvolupant de forma interdependent les diferents parts que afecten l’estructura i el funcionament del sistema polític de Catalunya. En aquest sentit, s’analitza el sistema de partits de Catalunya amb una descripció dels partits catalans i la seva evolució en aquests vint anys; el sistema electoral amb la normativa, l’evolució, el nou mapa polític després del 82; l’estabilitat dels 80; les eleccions locals i el Parlament europeu i el finançament de les eleccions. També s’analitzen les competències de la Generalitat i es tracten temes com el tipus d’autonomia que impliquen i la seva

evolució durant aquests anys; els símbols, la ciutadania, el territori, la distribució i tipologia de les competències i l’articulació jurídic-institucional de la Generalitat amb l’estat. Així mateix s’examina el Parlament de Catalunya, i es fan consideracions generals sobre els sistemes parlamentaris però també sobre les característiques del Parlament de Catalunya i sobre la seva organització interna. També s’analitza el paper del President de la Generalitat i el Consell Executiu en aspectes com el sistema de designació, les funcions i atribucions tant del President com del Consell Executiu; l’administració de la Generalitat i el marc jurídic de l’estructura de l’administració catalana, els diversos departaments, els consellers i els alts càrrecs (secretaris generals, directors generals, etc.). En darrer lloc s’estudia també l’organització territorial i el finançament de la hisenda autonòmica i local a Catalunya.

Des d'una altra perspectiva, el treball recull aspectes no estrictament institucionals sinó més sociològics. Aquests es tracten en els capítols dedicats a la societat catalana, a la cultura política dels catalans, a les organitzacions patronals i als sindicats o als moviments socials. Des d'aquest punt de vista, per tant, aquest manual depassa els límits clàssics dels manuals d'aquestes característiques per convertir-se en un bon compendi de la vida social i política de la societat catalana.

Finalment, el llibre compta amb un capítol inicial de caràcter històric, on es dona una visió sintètica de l'evolució del catalanisme,

i un capítol final, de caràcter més prospectiu, on es plantegen alguns dels reptes polítics que Catalunya haurà d'afrontar de cara al futur.

El manual està pensat especialment per als estudiants universitaris dels ensenyaments de Ciència Política, Dret, Gestió i Administració Pública, Sociologia i Economia, però l'obra també pot interessar a tota persona que tingui responsabilitats públiques en la política i en les administracions i, lògicament, a tot ciutadà que vulgui aproximar-se al coneixement acadèmic de la política i el govern de Catalunya.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ

- I. CATALANISME I AUTOGOVERN, per Miquel Caminal
 - II. LA SOCIETAT CATALANA, per Anna Alabart
 - III. LA CULTURA POLÍTICA DELS CATALANS, per Jesús Maestro
 - IV. LES ORGANITZACIONS EMPRESARIALS, per Alexandre Casademunt
 - V. SINDICALISME I POLÍTICA, per Jacint Jordana
 - VI. ELS MOVIMENTS SOCIALS A CATALUNYA, per Anna Alabart
 - VII. ELS PARTITS POLÍTICS I EL SISTEMA DE PARTITS, per Montserrat Baras i Jordi Matas
 - VIII. EL SISTEMA ELECTORAL I LES ELECCIONS A CATALUNYA, per Montserrat Baras i Jordi Matas
 - IX. L'AUTONOMIA I LES COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT, per Jaume Vernet
 - X. EL PARLAMENT DE CATALUNYA, per Francesc Pau
 - XI. EL PRESIDENT I EL CONSELL EXECUTIU, per Rafael Ribó
 - XII. POLÍTICA I ADMINISTRACIÓ A LA GENERALITAT DE CATALUNYA, per Jordi Matas
 - XIII. L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL I ELS GOVERNS LOCALS DE CATALUNYA, per José Luis Martínez-Alonso
 - XIV. EL FINANÇAMENT DE LA HISENDA AUTONÒMICA I LOCAL A CATALUNYA, per Maite Vilalta
 - XV. CATALUNYA, ESPANYA I EUROPA, per Miquel Caminal
- ANNEX. L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE 1979

“Punt a la i” és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).